

Akadémiai Értesítő. — 1940. 471. sz. Lukinich Imre: *Kiss Károly napló-feljegyzései*. Részletek az 1841 és 1849. évek közti eseményekről. Írója (1793—1866) neves hadtudományi író, de szépirodalommal is foglalkozott (v. ö. Tihanyi Károly: *Kiss Károly irodalmi munkássága*. 1938.). A szemelvények érdekes bepillantást nyújtanak a korabeli irodalmi viszonyokra, különösen az Akadémia és a Kisfaludy-Társaság életébe. — Rédey Tivadar: *Jelentés az 1940. évi Vojnits-jutalomról*. Az Akadémia Bókay János *Feleség* c. vígjátékát jutalmazta. — Sajó Géza: *Jelentés a M. T. Akadémia régi főtthkari leltárának rendezése körül végzett munkálatokról*. Beszámoló az értékes és jórészt még kiaknázatlan irodalomtörténeti jelentőségű kéziratos anyagról.

Budapesti Szemle. — 1940. november, 756. sz. Kéky Lajos: *A magyar Thalia első lépése*. Méltató megemlékezés az első magyar színelőadásnak: Simai Kristóf *Igazházi*-jának 150. évfordulójára. — 1941. március, 760. sz. Voinovich Géza: *A tömegirodalomról*. Elnöki megnyitó a Kisfaludy-Társaság ünnepi ülésén. „Napjainkban a szellemi áramlatok térképe szinte oly gyorsan változik, mint Európa térképén az országok határai. E kapkodásban semminek sincs ideje kiforrni, megérelődni. A gondolatot ötlet igyekszik pótolni, az érzést hangulat vagy az érzékiség megérintése. A színház a művelődés csarnokából olcsó mulattató helyé süllyedt; irodalmi érték helyett külsőségekkel próbál hatni, a mozgókép módjára. Regényben, elbeszélében is a külső történet uralkodik, a póre mese, akár a vásznon. Elhallgatott a lélek mélyebb elemzése, alig van más tárgy hétköznapi szerelmek elnyűtt változatainál. Tucatjával lehet végigolvasni könyveket, megnézni színdarabokat, a nélkül, hogy egy gondolatot, egy valamirevaló mondatot tudnánk hazavinni, amelyet érdemes megőrizni. Ötlet-irodalom foglalja el a teret, mely nem hatni kíván, csak olvasót szerezni.“

Corvina. — 1941. 3. sz. Kardos Tiberio: *L'Ungheria negli scritti degli umanisti italiani*. A humanizmus Magyarországon mecénásokat, írókat és művelt közönséget teremt. Hatása alatt születik előbb latin, majd magyar nyelven az új irodalom.

Debreceni Szemle. — 1941. 2. sz. Kerecsényi Dezső: *Régi és új a magyar szellemi életben*. Mélyenszántó történelempolitikai fejtegetés a magyar mult mindenkori szerepéről és az újtók küzdelméről. — Hankiss János: *Az írásmű szerkezete*. A szerkesztés értelmi munka, a szerkezet érzés dolga. — Dömötör Sándor: *Mediomontanus vagy Komáromi Csipkés György?* Föltételezhető, hogy maga Komáromi Csipkés húzódik meg az álnév mögött.

Egyetemes Philologiai Közlöny. — 1941. 1. sz. Gábrriel Asztrik: *Magyarországi Sándor mester, a középkori Sorbonne tanára*. A kiváló ágostonrendi magyar tudós életének adatai (a XIII. és XIV. sz. fordulóján) és munkásságának története, különösen mint a Sorbonne magisterének működése. Esméit tanítványa, Prosper de Reggio jegyezte föl. — Csapláros István: *A mult*

század lengyel irodalma Magyarországon. Irodalmunk lengyel érdeklődésének és fordításainak gondos tanulmányozása.

Erdélyi Helikon. — 1941. 3. sz. Horváth Elek: *Irodalmunk elfelejtett harcosa.* Pápay Sámuel munkásságának áttekintése. — Vita Zsigmond: *Szombati-Szabó István.* „Megtörtésében is befejezetten őriz egy Debrecenben dalosan induló és Erdélyben keserűen lehanyatló életet, amely a kisebbségi sors kínjait, vergődéseit hirdeti.“

Irodalomtörténeti Közlemények. — 1941. 1. sz. Szinnyei Ferenc: *Vas Gereben.* A szabadságharc előtt kezdte munkásságát, de népszerűvé csak az önkényuralom alatt lett. Nevét elbeszélései, életképei és regényei tették ismertté. Szerves cselekvényt nem tudott komponálni, majdnem minden munkája megduzzasztott adoma. Kritikusai a jellemrajzaiban is sok hibát találtak. Falusi alakjait tipikusan, jó megfigyelések alapján rajzolja, de gyakran eszményít s ezáltal a népet könnyen elrajzolja. Legerősebb oldala az életkép-írás s nyelvének zamatos magyarossága. „Jókai és Gyulai mellett ő vitt legtöbb egyéni szint és magyarságot a realista irányú magyar elbeszélésbe.“ — Galamb Sándor: *Nemzetiségi népszínműveink.* Tóth Ede és Csepreghy működésével kimerültek a népszínműnek, mint műfajnak, a változatai. Ezért a magyar népszínmű körét kiszélesítették nemzetiségi népszínművé. Jelentősebb művelői 1879 és 1903 között: Moldován Gergely, Almási Tihámér, Follinusz Aurél stb. Az újnak hirdetett irány azonban nem hozott lényegében semmi újat. — Berczik Árpád: *A romantikus Toldy.* (1.) A fiatal Toldy Ferenc, korát és környezetét tekintve a romantikusok körébe tartozik. Nagy hatással voltak rá: édesanyja, Virág Benedek, Horvát István, Révai, Kazinczy és Kisfaludy Károly. Kezdetben Kazinczy egyénisége vonzza, az irodalmi vezérségben is ő az ideálja, az irodalomról vallott felfogásában őt követi. Kisfaludy viszont teljesen a fiatalokhoz, a romantikához köti. A romantika jellemző sajátosságai közül főleg a nemzeti gondolat ragadta meg. Így jut el a történelem és az irodalom történetének minden körülmény között bizonyító és ösztönző hatásához. — Romhányi Gyula: *Teleki László és Kegyence.* (1.) A család hatása a gyermek fejlődésére. Korán ébrednek írói hajlama. Mintaképe: bátyja, József (az Akadémia elnöke). Egyletek alapítását tervezi, színelőadásokat rendez. Sokat olvas és írja naplóját: *Latzi Jegyzőkönyvét,* mely később *Úti napló* lesz. Egyéb ifjúkori írások: versek és drámák (többnyire töredékek.) — *A Kegyence vázlata és első kidolgozása.* (1.) I. felv. 1. jelenés. (Ev?) — *Verseghy Ferenc kiadatlan tanköteménye.* 1798 körül írt költemény: egy trilógia második része. — „*Mond és marad nyugodtan...*“ Czuczor verssorának (*Hunyadi*) eredete és történelmi analógiái (Cincinnatus, Washington.) — *Adatok Mikolai Hegedűs János életéhez.* (1617—1667.) — Könyvismertetések. — Repertórium.

Jugoslovensko-Madarska Revija. — 1941. 1. sz. Makkai László: *Erdély i madjarska književnost.* Erdély irodalmának világos áttekintése. — Hadrovics László: *Čovekova Tragedija u novom srpskom prevodu.* Visszapillantás az ember tragédiájának szerb fordításaira a legújabbal, a Sztefanovics Szvetislavával kapcsolatban. A Tragédiának három szerb fordítása készült: 1889-ben a Zmaj Jovanovics Jované, 1938-ban a Jankulov Vladislavé és 1940-ben a Sztefanovicsé. — Kázmér Ernő: *Devet godina časopisa „Kalangya“.* Kísérlet egy magyar-jugoszláv bibliográfia kidolgozásához.

Kalangya. — 1941. 1—2. sz. Bolgár László: *A jugoszláviai magyar kisebbségi sajtó* „minden külső és belső nehézség ellenére önálló, gerinces és színvonalas egységgé nőtte ki magát“. — Vita Zsigmond: *Kuncz Aladár*. „Szinte megmagyarázhatatlan, hogy mivel vívta ki azt az osztatlan elismerést, szeretetet, amellyel mindenki körülvotte. Irodalmi multja, tudása, műveltsége ezt önmagában nem indokolja, egyéniségének valami olyan különös fölénye, megejtő varázsa volt, amely talán csak a sokat szenvedett és a lelki műveltséget egész lényén át kifelé sugárzó emberből áradhat... A vidéki, erdélyi kérdéseknek széles, európai háttérrel adott.“ — 3. sz. Vita Zsigmond: *Berzsenyi és a magyar reform*. Berzsenyi prózaírói működésének, különösen A magyarországi mezei szorgalomról szóló munkájának áttekintése. „Berzsenyi gazdálkodási nézetei elavulhattak, de a nemzet életkérdéseit megvilágító tisztánlátására ma nagyobb szükségünk van, mint valaha.“

Katolikus Szemle. — 1941. 4. sz. Lukács Gáspár: *A tatárjárás regényei*. Tormay Cecile, Makkai Sándor, Kodolányi János regényeinek a felvetett téma szempontjából való áttekintése.

Koszorú. — 1941. 2. sz. Kornis Gyula: *A Petőfi-Társaság feladata*. Elnöki szókfoglaló a Petőfi-Társaság felolvasó ülésén. A magyar irodalmi társaságok multja és fejlődése. „Valamennyinek végső célja egy: az irodalom művelésével a nemzeti öntudat kimunkálása.“ A Petőfi-Társaság célja: a Petőfi-kultusz ébrentartása, az irodalomnak „mint nemzetfenntartó erőnek“ ápolása és az irodalmi kritika művelése. — Lázár Béla: *Emlékezés Császár Elemérre, az íróra*. Császár munkásságának leglényegesebb vonása: a kritika. Érdekesen veti össze a Császár-féle analízist Pintér Jenő irodalomtörténetírói módszerével: Császár a lélektani motivációkra építi föl megfejtését, viszont Pintér „finom konturokkal vési ki alakjait, éles profilokban, a háttér síkjára rávetítve, gondos elemzések, idézetek, bibliográfiák flóritúráival kiegészítve.“

Láthatár. — 1941. 2. sz. Csuka Zoltán: *Magyar irodalom és művelődés Jugoszláviában*. Szenteleky Kornél, Fekete Lajos és Csuka Zoltán szervezték meg a vajdasági magyar szellemi életet.

Magyar Könyvszemle. — 1941. 1. sz. Trócsányi Zoltán: *A XVIII. század magyar könyveinek olvasóközönsége és példányszáma*. Gazdagon felszerelt adatgyűjtés. — Tr. Z.: *Pintér Jenő*. Meleg hangú megemlékezés. „Pintér Jenő emlékét a magyar könyvtárosok is örökre hálás kegyelettel és megbecsülő tisztelettel fogják megőrizni.“

Magyar Lélek. — 1941. 3. sz. Bognár Gyula: *Felvidéki tájak és emberek Mikszáth műveiben*. Az író természetrajongása magában foglalja az egész Felvidéket. Ez a szülőföld iránti szeretet tükröződik írásművészetében.

Magyar Szemle. — 1941. 40. köt. 4. sz. Szekfü Gyula: *Ády és Tisza*. Hegedüs Lóránt könyvének történelmi távlatú, tanulmányserű ismertetése. — Makay Gusztáv: *József Attila*. Írói arckép.

Pannonhalmi Szemle. — 1941. 1. sz. Kolos Endre: *A trianoni Erdély regényköltészetének világa*. Az erdélyi regényirodalom vizsgálata a tájak, az erdélyiség és a székely világ tükrözése szempontjából. A legkiválóbbak: Nyirő József és Tamási Áron.